

Spolno ter drugo nadlegovanje in nasilje v akademskem prostoru: Pomen sistemske obravnave

Jasna Podreka, Jana Kenda, Barbara Pihler Ciglič

1. Uvod

Spolno ter drugo nadlegovanje in nasilje so teme, ki tudi v slovenskem javnem diskurzu niso nove. Da smo jim posvečali bistveno manj pozornosti kot nekaterim drugim oblikam spolno zaznamovanega nasilja (na primer nasilju v družini ali intimnopartnerskemu nasilju), se kaže v močni podhranjenosti raziskovanja tega področja, v pomanjkanju strokovno in znanstveno podprtih javnih razprav ter v pomanjkanju ustreznih sistemskih ureditev. Spolno nadlegovanje smo začeli aktivneje problematizirati in tematizirati predvsem v kontekstu plačanega dela in zaposlovanja žensk, a je bila obravnava ciljno usmerjena predvsem na posamezne poklice, pri čemer akademsko polje v Sloveniji ni bilo med njimi oziroma je bilo zajeto le delno in praviloma pomanjkljivo.

Spolno ter drugo nadlegovanje in nasilje predstavljajo nespoštovanje načela enakosti spolov in so v nasprotju z zakonodajo pa tudi z vsemi etičnimi in moralnimi načeli, ki jih mora gojiti sleherna akademska institucija. Zato mora biti ena temeljnih nalog in odgovornosti vseh institucij, ki delujejo v akademskem polju, zagotavljanje zaščite zaposlenih ter študentov in študentk pred kakršnokoli obliko spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja. Prvi koraki k temu morajo biti redno in sistematično spremljanje pojava, ustrezno sistemsko obravnavanje in redno ozaveščanje.

V okviru mednarodnega projekta *Gearing Roles* (GR)¹ so bili zato spolno nadlegovanje in nasilje ter nadlegovanje in nasilje na podlagi spola prepoznana kot eno izmed temeljnih področij pri oblikovanju Načrta uveljavljanja enakosti spolov (NES), saj brez obravnave tega problema ni mogoče pričakovati, da bi se lahko oblikovala institucionalna kultura, ki bi dosledno skrbela za enakost spolov. Prvi pregled stanja stvari je pokazal, da je problem spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja na univerzah pogosto raziskovalno podhranjen in preslišan ter da manjkajo ustrezne institucionalne in sistemske obravnave. Skladno s tem smo prišli do zaključka, da obstaja velika potreba po sistematičnem spremljanju oziroma posebnih predpisih, ki naj obravnavajo problem spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja v akademskem polju, ter regulativah in internih aktih, ki naj jasno določajo, kako v takšnih primerih ravnati in ukrepati. Prav tako smo ugotovili, da manjkajo splošni in posebni pritožbeni mehanizmi za žrtve tovrstnih oblik nasilja in nadlegovanja. Ker se tudi v akademskem prostoru oblikujejo in reproducirajo norme in vrednote, ki odražajo organizacijo spolnega reda, strukture razporejanja družbene moči, prestiža in ugleda ter načine socializacije spolov, je dosledno obravnavanje in raziskovanje te problematike toliko pomembnejše.

Skladno s tem se je na predlog Komisije za kakovost Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (UL FF) oblikovala strokovna skupina, ki deluje kot ena izmed treh skupin NES na UL FF in v okviru katere so bile v zadnjih letih izvedene številne dejavnosti, o katerih verjamemo, da pomenijo pomemben korak k naprednejši in doslednejši obravnavi teh vprašanj. V tem besedilu jih podrobneje predstavljamo.

2. Značilnosti spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja v akademskem prostoru

Preden predstavimo sprejete spremembe in stanje na UL FF in UL, namenjamo nekaj besed vsebinski razpravi o tem, zakaj je spolno ter druge

---

1 Gearing Roles je mednarodni projekt, ki ga financira Evropska komisija v okviru programa European Union's Horizon 2020 Research and Innovation program, Grant Agreement n°824536 (<https://gearingroles.eu>).

oblike nasilja in nadlegovanja pomembno obravnavati in kaj je v tem smislu specifičnost akademskega polja.

Številne raziskave v mednarodnem prostoru (List, 2013; FRA, 2014; Bull in Rye, 2018; Johnson, Widnall, Benya, 2018; Klein in Martin, 2019; Sivertsen in dr., 2019; Bondestam in Lundqvist, 2020), ki so se v zadnjih desetih letih ukvarjale z vprašanjem spolnega nadlegovanja ter nasilja in nasilja na podlagi spola v akademskem polju (pa tudi širše), so šele pokazale dejansko razsežnost tega problema, razgrnile večplastnost odnosov ter opozorile na specifična razmerja moči v akademskem polju, ki pomembno vplivajo na reproduciranje teh oblik nasilja in nadlegovanja. Pokazale so tudi, da gre za kompleksen in v veliki meri še vedno prikrit družbeni problem ter da se osebe, ki bi se nasilju in nadlegovanju želele zoperstaviti, zelo pogosto srečujejo s preprekami in strahovi, zaradi česar večji del nasilja in nadlegovanja ostaja skrit in nerazrešen. Podobno kažejo tudi številna pričevanja v okviru gibanj #MeToo, #Nisamtražila in #Nisisama ter v zadnjem letu tudi gibanja #Nisemprijavila.

Podatki kažejo, da so kar v devetdesetih odstotkih vseh primerov žrtve spolnega nadlegovanja in nasilja ter nadlegovanja in nasilja na podlagi spola osebe ženskega spola (FRA, 2014).² Pogosto so tarče nasilja na podlagi spola tudi osebe skupnosti LGBTIQ+, in sicer zaradi svoje spolne usmerjenosti, spolne identitete ali spolnega izraza (Godzisz in Viggiani, 2019; Koletnik, 2019; Kuhar in Švab, 2019). Govorimo torej lahko o spolni zaznamovanosti tega problema, saj obstaja jasna razlika med tistimi, ki takšno nadlegovanje in nasilje povzročajo, in tistimi, proti katerim je usmerjeno. Analize in ocene o spolnem nasilju in nadlegovanju ter nasilju na podlagi spola namreč neizpodbitno kažejo, da so v veliki meri povzročitelji osebe moškega spola, žrtve pa ženskega (Price, 2005, str. 11). To seveda ne pomeni, da osebe ženskega spola nikoli niso povzročiteljice ali da osebe moškega spola nikoli niso žrtve, je pa signal, ki opozarja na specifičnosti tega problema.

---

2 Agencija za temeljne človekove pravice (FRA) v poročilu iz leta 2014 o nasilju nad ženskami v Evropski uniji navaja, da je 55 odstotkov žensk v EU v času svojega življenja doživelo katero izmed oblik spolnega nadlegovanja in da je bila ena izmed treh žensk, ki so sodelovale v raziskavi, žrtev fizičnega ali spolnega nasilja v odrasli dobi (FRA, 2014).

Ključno vlogo v razumevanju in obravnavi problematike teh oblik nadlegovanja in nasilja imajo obstoječi odnosi in razmerja moči v družbi. Skupni imenovalec vseh oblik nadlegovanja in nasilja je namreč dejstvo, da gre med žrtvijo in povzročiteljem oziroma povzročiteljico praviloma za neenako razmerje moči, ki omogoča zlorabo položaja v odnosu do druge ali drugih oseb, povzročitelj ali povzročiteljica pa želi svojo moč nad drugim oziroma drugimi ohraniti ali jo celo okrepiti.

Zato je v primerih nadlegovanja in/ali nasilja – enako kot pri političnih in ekonomskih neenakostih ter dostopu do družbenih virov – pomembno upoštevati razlike v družbeni moči. To pa nas neizogibno pripelje do vprašanja razlik glede na spol oziroma do vprašanja spola v odnosu do nasilja in nadlegovanja ter vprašanja pomena hierarhij v posameznih družbenih strukturah, kot je v tem primeru akademsko okolje.

Praviloma velja, da bolj ko je kultura kake institucije androcentrična, večja je verjetnost, da so razmerja moči med spoli neuravnotežena, prav tako je verjetnejša prisotnost diskriminacije in zatiranja nekaterih skupin znotraj nje zaradi spola, spolne usmerjenosti ali spolnega izraza. To potrjujejo tudi nekatere raziskave (Jogan, 2007; Bondestam in Lundqvist, 2020), ki so pokazale, da sta za večino akademskih institucij še vedno močno značilni androcentrična struktura in nesorazmerje moči med spoli, pogosta pa je tudi diskriminacija žensk. Kot opozarjata Jogan (2007) in Antić Gaber (2018), je vzrok za to predvsem izrazita tradicionalnost akademskega polja, ki se zato zelo počasi spreminja, saj

»[...] je zgodovinsko dolgotrajno prevladovalo popolno izključevanje žensk iz te dejavnosti [...]. Vstopanje žensk v akademsko izobraževanje in znanstveno delovanje poteka v družbenih okoliščinah, v katerih se le počasi razkrajajo značilnosti dolgotrajne spolne delitve dela z vključeno žensko podrejenostjo.« (Jogan, 2007, str. 139.)

Na drugi strani pa Johnson, Widnall in Benya (2018) ugotavljajo, da sta glavna dejavnika, ki povečujeta tveganje spolnega nadlegovanja nad ženskami, organizacijska strpnost do spolnega nadlegovanja in prevladujoče moški kolektiv. Ob tem ne preseneča dejstvo, da so spolno nadlegovanje in nasilje ter nadlegovanje in nasilje na podlagi spola po ocenah

strokovnjakov in strokovnjakinj še vedno močno značilna za akademski prostor in v največji meri prizadenejo osebe ženskega spola (Bondestam in Lundqvist, 2020).

Akademski prostor je v tem pogledu pomemben tudi za oblikovanje odnosa širše družbe do spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja. Zato se nam je v okviru podskupine NES za področje spolne diskriminacije in spolnega nadlegovanja (v nadaljevanju NES3) zdelo ključno, da se osredotočimo na vprašanje, kako se ta problem obravnava v slovenskem prostoru, natančneje na Filozofski fakulteti UL in na Univerzi v Ljubljani.

3. Pomen sistemske obravnave spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja v akademskem prostoru

Medtem ko vprašanja nadlegovanja in nasilja obravnavata nacionalna delovna in kazenska zakonodaja, nas je torej pri načrtovanju aktivnosti v okviru skupine NES3 predvsem zanimalo, kako se institucija sooča z lastno institucionalno odgovornostjo za vzpostavljanje mehanizmov in preventivnih praks na tem področju, kaj je bilo na tem področju že narejeno, kateri že vzpostavljeni sistemski mehanizmi delujejo in katere so ključne pomanjkljivosti. Zlasti pomembno se zdi vprašanje, kako uspešne so akademske institucije pri vzpostavljanju institucionalnih rešitev, ki se ne nanašajo le na zaposlene, temveč vključujejo tudi mehanizme za zaščito študentske populacije, saj do nedavnega še ni bilo zakona, ki bi jo sistematično in neposredno ščitil.³

Sistemska obravnava je eden ključnih korakov v procesu prepoznavanja problema kot takega. Dokler kaka oblika nasilja in nadlegovanja ni prepoznana kot kršitev notranjih aktov institucije, ostaja nevidna, ljudje, ki so del institucije, pa nezaščiteni pred morebitnimi zlorabami in nasiljem. Zato ni naključje, da so na problem spolnega nadlegovanja in

---

3 Pomembno spremembo na tem področju je najprej v maju 2022 vpeljal novi zakon za urejanje položaja študentov, ki v določbah 9. člena obravnava tudi problematiko spolnega in drugega nadlegovanja na fakultetah (ZUPŠ-1, 2022). Po ZUPŠ-1 je prišlo tudi do noveliranja zakona o visokem šolstvu, v katerega je bil dodan 7.b člen, ki govori o prepovedi spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja v študijskem okolju (ZviS-a, 2022).

nasilja ter nadlegovanja in nasilja na podlagi spola v Sloveniji v zadnjih letih najglasneje začele opozarjati ravno študentke in študenti ter organizirane študentske skupine, hkrati pa tudi nekateri visokošolski sindikati in nekatere politične stranke, predvsem tiste, ki si prizadevajo vzpostaviti jasnejše politike in prakse za zagotavljanje varnosti vseh študentov in študentk ter zaposlenih v akademskem polju. Številne omenjene organizacije univerzam in visokošolskim institucijam očitajo pasivnost pri odzivanju in ravnodušnost do te problematike (Bezljaj, 2020; Urbančič, 2020; T.H., 2021; Žist, 2021). Kako pomembno je obravnavati ta problem v slovenskem prostoru, so v istem letu opozorili tudi raziskovalci in raziskovalke Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, saj so ugotovili, da

»niti v praksi niti na normativni ravni to področje v akademskem prostoru ni primerno urejeno. Pri spolnem nadlegovanju gre namreč velikokrat za ravnanja, ki niso zajeta v kazenskopравnih določbah, ker ne gre za intenzivne posege v spolno samoodločbo, kljub temu pa močno in dolgoročno prizadenejo žrtev, zato so neprimerna in v akademskem ter drugih okoljih nesprejemljiva. Izpostaviti velja, da pri urejanju tega področja v posameznih institucijah ne gre za neposredno preslikavo kazenskopравne zakonodaje, ampak za postavljanje jasnih internih pravil glede sprejemljivega vedenja v univerzitetnem okolju. Za ustrezno obravnavo tovrstnih nesprejemljivih ravnanj ni dovolj le moralna obsodba ob vsakokratnem primeru zlorabe, ampak je potreben bolj načelen in sistemski pristop.« (Plesničar in Ambrož, 2021, str. 3.)

Vse navedeno je bistveno pripomoglo, da se je to področje začelo sistematično obravnavati in analizirati tudi na Filozofski fakulteti UL (tako na ravni posameznih projektov in oddelkov kakor na ravni fakultete kot celote), kar je pripeljalo do priprave ustreznih dokumentov in sprejetja vrste ukrepov, ki jih danes razumemo kot pomemben premik k sistemski obravnavi problema.

3.1. Stanje na področju sistemske (pravne in institucionalne) ureditve obravnave spolnega in drugega nadlegovanja na UL FF

Kot je bilo že omenjeno, je bila analiza stanja na UL FF najprej izvedena v okviru mednarodnega projekta GR in aktivnosti skupine NES3. Izhajali smo iz ugotovitev, da je spolno nadlegovanje problem, katerega obravnava je v visokem šolstvu sistemsko slabo oziroma pomanjkljivo regulirana.

Eno izmed izhodišč za pripravo analize stanja je bil pilotni projekt Filozofske fakultete leta 2020 z naslovom Spolno nadlegovanje v akademskem prostoru, ki so ga izvedle študentke podiplomskega študija sociologije pod mentorstvom prof. dr. Milice Antić Gaber. Projekt je vključeval pregled zakonodaje na tem področju, pregled institucionalnih in pravnih ureditev po univerzah pri nas in v tujini, pregled dobrih praks ter izvedbo intervjujev in ankete. Slednjo je izpolnilo 210 študentk in študentov UL FF, zato morda ni statistično reprezentativna, je pa glede na ugotovitve indikativna in dobra podlaga za nadaljnje delo. Raziskava je namreč pokazala, da je 38 odstotkov anketiranih študentk in študentov med študijem že doživelo katero izmed oblik spolnega nadlegovanja. Odgovori tudi razkrivajo, da so študentke v veliko večji meri izpostavljene spolnemu nadlegovanju kot študentje (Bizjak, Jagodic, Suhovršnik, Ugrin in Turk, Antić Gaber, 2020).

Pogovori v fokusnih skupinah,⁴ ki smo jih prav tako izvedli v okviru tega projekta, so tudi pokazali, da utrjene hierarhije akademskega sveta, majhnost večine znanstvenih področij, prevlada moških v številnih znanstvenih disciplinah, prevladujoča kultura kolegialnosti in odvisnosti, zapisana v akademskih odnosih (na primer različne obljube in pogajevanja v zvezi z napredovanjem v službeni karieri ali na študijski poti) povečajo možnosti za različne oblike nadlegovanja in nasilja na podlagi spola. Nedavni dogodki na drugih področjih in gibanja, kot je #MeToo, so prav tako izpostavili pomen obravnavanja vprašanj spolnega nasilja in diskriminacije v akademskem svetu. Zdi se namreč, da se akademske

---

4 V septembru 2019 smo izvedli po eno fokusno skupino s predstavniki in predstavnicami študentov in študentk v vodstvenih telesih fakultete, s predstojniki in predstojnicami oddelkov, z administrativnim kadrom ter s pedagoškim in raziskovalnim kadrom.

institucije še vedno v veliki meri izogibajo institucionalni odgovornosti za vzpostavljanje mehanizmov in preventivnih praks, saj večina še danes nima jasnih usmeritev na tem področju.

Omenjena analiza stanja na področju enakosti spolov v akademskem polju UL FF je torej jasno pokazala, da to področje potrebuje posebno obravnavo in usmeritve za izboljšave. Kot najbolj pereč problem se je pokazala odsotnost nedvoumnih sistemskih mehanizmov za obravnavo spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja (npr. instituta zaupnih oseb), tako na ravni fakultete kot na ravni univerze (na FF je bila na voljo le kontaktna oseba za pritožbe v primerih mobinga). Prav tako ni bilo nobene posebne institucionalne politike glede obravnave spolnega nadlegovanja in spolnega nasilja, takratni Pravilnik o varovanju dostojanstva Univerze v Ljubljani pa je bil presplošen in zato pomanjkljiv. Analiza je sicer pokazala, da na nekaterih fakultetah potekajo posamezne ozaveščevalne dejavnosti, ki pa so praviloma omejene na plakatne akcije.

Z gotovostjo lahko torej trdimo, da je bil ta problem vse do nedavnega tako na UL kot tudi na UL FF podcenjen ter raziskovalno in sistemsko zanemarjen. Morda ima pri tem pomembno vlogo tudi še vedno prevladujoče patriarhalno in tradicionalno razumevanje tako vloge institucij kot spolnih vlog. Zato je projektna skupina GR v letu 2019 začela opozarjati, da je nujno sistematično spremljati problematiko, da je treba pripraviti posebne predpise ter dodatne splošne in posebne mehanizme za obravnavo posameznih primerov ter okrepiti aktivnosti za ozaveščanje in spreminjanje institucionalne kulture v smeri doseganja ničelne tolerance do kakršne koli oblike nasilja.

3. Premiki v obravnavi spolnega ter drugega nadlegovanja in nasilja na primeru Filozofske fakultete in Univerze v Ljubljani ter v prepoznavanju problema

Vse opisano nas je na Filozofski fakulteti spodbudilo, da smo na področju obravnave spolnega ter drugega nasilja in nadlegovanja uvedli nekaj konkretnih sistemskih sprememb ter okrepili vrsto dejavnosti na področju izobraževanja in ozaveščanja o tej tematiki.

3.1. Ključni koraki pri sprejemanju novih sistemskih ureditev in pomen podpore fakultetnega vodstva

Do jeseni leta 2019 smo imeli na UL FF predvidenega predstavnika oziroma predstavnico v vlogi zaupne osebe za primere mobinga, medtem ko za primere spolnega nasilja in nadlegovanja ni bila imenovana posebna zaupna oseba, saj je tudi takratni Pravilnik o varovanju dostojanstva zaposlenih in študentov UL ni predvideval. Na fakulteti so se občasno izvajala izobraževanja o mobingu in nasilju na delovnem mestu, predvsem za strokovne in vodstvene delavce in delavke. Leta 2017 se je na predlog takratne prodekanje za kakovost začelo sodelovanje z Društvom SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja; v tem okviru vsako jesen v stavbi fakultete namestimo plakate društva, ki ozaveščajo o vsakršnem nasilju (kasneje so se dodatno angažirali tudi študenti in študentke).

Ob upokojitvi fakultetne predstavnice za mobing jeseni 2019 je dekanov kolegij prepoznal potrebo po učinkovitejših mehanizmih za zaščito zaposlenih in sprva sklenil, da za primere mobinga imenuje vsaj dve zaupni osebi (po eno iz vrst pedagoških in strokovnih sodelavk oziroma sodelavcev). Januarja 2020 je tako v skupino imenoval tri osebe, ki so kasneje isto leto opravile tudi posebno izobraževanje. Filozofska fakulteta je bila tako prva članica Univerze v Ljubljani, na kateri je bila imenovana posebna skupina zaupnih oseb, tako za zaposlene kot za študente in študentke. Hkrati je takratno vodstvo fakultete prepoznalo potrebo po razširitvi področja delovanja zaupnih oseb, zato sta bili še isto leto v skupino imenovani oseba, ki se tudi strokovno in raziskovalno ukvarja s področjem spolnega nasilja in nadlegovanja, ter oseba, posebej usposobljena za obravnavo položaja študentov in študentk s posebnim statusom. Na spletnih straneh fakultete je bil dodan posebni zavihek⁵ z dodatnimi informacijami in povezavami ter s seznamom in kontakti zaupnih oseb za področje nadlegovanja, spolnega nadlegovanja ali trpinčenja. Od leta 2021 tako na UL FF deluje skupina petih zaupnih oseb, ki se redno udeležujejo izobraževanj in na katere se lahko obrnejo zaposleni ter študenti in študentke v primeru, da so na delovnem mestu ali v okviru študijskega procesa žrtve spolnega nadlegovanja, mobinga, trpinčenja ali kakršnega koli nasilja.

---

5 <https://www.ff.uni-lj.si/fakulteta/pomoc-v-stiski>.

Drugi ključni korak na tem področju je bil sprejem Načrta za uveljavljanje enakosti spolov na UL FF (NES), ki ga je fakultetna komisija za kakovost obravnavala in potrdila na redni seji 28. aprila 2020, senat FF pa na redni seji 20. maja 2020. Komisija za kakovost je ta dokument pripravila v sodelovanju s projektno skupino GR v skladu s takratnimi strateškimi cilji UL za raziskovalce in pedagoge ter v skladu s predlogi ukrepov v fakultetnem Poročilu o kakovosti za leto 2019; pri snovanju dokumenta so bili tako poleg nacionalnih strateških dokumentov upoštevani tudi izsledki različnih raziskovalnih projektov in drugih raziskav ter obstoječa situacija na fakulteti. Na sejah fakultetne komisije za kakovost so namreč v letih 2018 in 2019 pogosto obravnavali tematiko enakosti oziroma neneakosti spolov in tudi problematiko spolnih stereotipov. Izkazalo se je, da obstaja potreba po institucionalni senzibilizaciji za to področje. Senat FF je na isti seji tudi sklenil, da se sprejme akcijski načrt in ustanovi delovna skupina za področje uveljavljanja enakosti spolov v okviru fakultetne komisije za kakovost, ki naj v sodelovanju s strokovnimi službami, oddelki in študentskimi predstavniki in predstavnicami skrbi za izvajanje načrta. Oktobra 2020 je tako začela delati skupina NES, ki se je razdelila na tri podskupine in v katero so svoje predstavnike in predstavnice imenovali vsi oddelki. Jeseni 2020 je bila v okviru tretje skupine imenovana delovna skupina UL FF za pripravo strokovnih smernic za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja, trpinčenja in nasilja, ki so bile kasneje pomembno izhodišče za pripravo dokumenta tudi na ravni UL. Smernice so podrobneje opisane v poglavju 3.1.2.

V obdobju 2020–2022 je bilo v okviru skupine NES3 ter v sodelovanju s komisijo za kakovost in univerzo organiziranih več strokovnih srečanj in izobraževanj v zvezi s spolnim ter drugim nadlegovanjem, trpinčenjem in nasiljem tako za zaposlene kot za študente in študentke. V študijskem letu 2021/2022 smo prvič izvedli izobraževanje za bruce in brucke, v okviru katerega smo jih seznanili z nekaj osnovnimi pojmi na tem področju, z njihovimi pravicami, s smernicami in pravilnikom ter zaupnimi osebami, ki delujejo na UL FF. Smiselno je, da se takšno izobraževanje izvaja vsako leto ob začetku študijskega leta.

3.1.1. Premiki na UL

Strokovne smernice UL FF za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja, trpinčenja in nasilja (v nadaljevanju smernice) so bile predstavljene na kolegiju dekanov in dekanj in vodstvo Univerze je izrazilo interes, da bi se na osnovi tega dokumenta oblikovale strokovne smernice za celotno Univerzo v Ljubljani. Vodstvo univerze je bilo pozvano tudi k prenovi obstoječega Pravilnika o varovanju dostojanstva zaposlenih in študentov in študentk na UL (v nadaljevanju pravilnik), posamezne skupine pa so predhodno pripravile konkretne predloge za dopolnitev.

Na to pobudo je UL pod vodstvom rektorja prof. dr. Igorja Papiča konec marca 2021 poskrbelo za sestavo strokovne delovne skupine, ki se je nekaj mesecev ukvarjala s pripravo besedila novega pravilnika. Statutarna komisija UL na svoji zadnji seji predlaganega pravilnika sicer ni potrdila, je pa podala pripombe in soglašala z nadaljevanjem priprave novega dokumenta. Novo vodstvo UL je jeseni 2021 ustanovilo novo delovno skupino, ki je preučila predhodne pripombe in dopolnila osnutek pravilnika, ki sta ga nato sprejela tako senat UL (15. 2. 2022) kot tudi upravni odbor UL (21. 2. 2022). Dokument, ki ima naslov Pravilnik o ukrepih proti nasilju, nadlegovanju in trpinčenju,⁶ je začel veljati 1. marca 2022 in je nadomestil Pravilnik o varovanju dostojanstva zaposlenih in študentov iz leta 2012.

Sprejetje novega pravilnika je gotovo pomemben korak k sistematičnejši in naprednejši obravnavi problema: »Univerza v Ljubljani s sprejemom Pravilnika o ukrepih proti nasilju, nadlegovanju in trpinčenju stopa na pot družbeno ozaveščenih univerz, ki si prizadevamo za varna, sodelujoča in spoštljiva akademska okolja.« (UL, 28. 2. 2022.)

Glavne spremembe pravilnika obsegajo:

- podrobnejšo opredelitev pojmov;
- razmejitev pristojnosti med dekanom oziroma dekanjo, glavnim tajnikom oziroma tajnico in rektorjem oziroma rektorico;
- dodane ukrepe za preprečevanje kršitve dostojanstva ter ukrepe za informiranje zaposlenih ter študentov in študentk na tem področju;

---

6 Pravilnik o ukrepih proti nasilju, nadlegovanju in trpinčenju (https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija__pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2013070915301829/).

- uvajanje novega subjekta – zaupne osebe;
- večje dopolnitve v delu, ki govori o delu komisije (predvsem spremembe v sestavi komisije);
- spremenjen postopek prijave kršitve dostojanstva (ločen postopek prijave dekanu oz. dekanji ali glavnemu tajniku oz. tajnici ter prijave rektorju oz. rektorici);
- določbe o procesnem delu postopka;
- določitev zastaralnih rokov (vložitve prijave, uvedba in vodenje postopka);
- dopolnjen nabor ukrepov zoper kršitelja.

Poleg prenove pravilnika je univerza po zgledu UL FF aprila 2021 pozvala tudi vse članice, da imenujejo vsaj po eno zaupno osebo, ki bo delovala na matični fakulteti.

3.1.2. Strokovne smernice za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja, trpinčenja in nasilja

Kot je bilo že omenjeno, smo se v študijskem letu 2020/2021 v okviru podskupine NES3 za vprašanja spolne diskriminacije in spolnega nadlegovanja lotili priprave dokumenta z naslovom Strokovne smernice za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja, trpinčenja in nasilja.⁷ Smernice so nastale na osnovi predpostavke, da na Filozofski fakulteti zagovarjamo ničelno toleranco do vsakršnih oblik spolnega ter drugega nadlegovanja, nasilja ali trpinčenja ter da potrebujemo jasen interni dokument, v katerem bi študentom in študentkam ter zaposlenim na fakulteti ponudili zelo konkretne napotke za prepoznavanje vseh navedenih oblik nasilja.

---

⁷ Ožja delovna skupina UL FF (red. prof. dr. Milica Antić Gaber, doc. dr. Jasna Podreka, doc. dr. Jana Kenda in red. prof. dr. Barbara Pihler Ciglič) se je od decembra 2020 do marca 2021 večkrat sestala in oblikovala dokument, ki ga je fakultetna komisija za kakovost obravnavala in potrdila na redni seji 15. marca 2021. Dokument je objavljen in dostopen na spletni strani UL FF https://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/Smernice%20UL%20FF_proti%20nasilju_24.%2003.%202021.pdf.

Vsebine smernic so nastale na podlagi preučitve primerljivih mednarodnih dokumentov (Univerza v Edinburghu,⁸ javne univerze v Španiji,⁹ univerze v Avstraliji,¹⁰ Univerza v Torontu,¹¹ Univerza v Mariboru itd.) in upoštevajoč vsa ključna mednarodna priporočila, pomembna za obravnavo tega problema. V delovni skupini, ki je pripravila dokument, so sodelovale tako strokovnjakinje kot tudi članice, ki se poklicno ali raziskovalno ne ukvarjajo s problematiko nasilja, nadlegovanja ali trpinčenja in delajo na različnih oddelkih FF. Tako je bil zagotovljen interdisciplinarni pristop k problematiki ter omogočeno hitro in učinkovito širjenje informacij, ne samo o relevantnosti samega dokumenta za matično institucijo, ampak tudi o vsebini in pomembnih izhodiščih, ki jih ta dokument vsebuje.

Glavna vloga smernic je ozaveščanje in informiranje, osrednji cilj pa hitra vzpostavitev stika med osebami, ki doživljajo nasilje, in osebami, ki so odgovorne za reševanje problema, tako da lahko čim prej pride do ustreznih ukrepov. Gre torej za nekoliko daljši spremljevalni dokument k obstoječim pravnim aktom UL, v katerem so podane nekatere temeljne informacije o problemu in načinih, kako se z njim spopadati.

Smernice vsebujejo:

- opredelitve temeljnih pojmov nasilja, nadlegovanja in trpinčenja ter njihovih različnih oblik na delovnem mestu in v študijskem procesu,
- opredelitve zavez FF,
- opredelitve krajevne pristojnosti,
- predstavitev zaupnih oseb,
- napotke žrtvam nadlegovanja, nasilja ali trpinčenja,

---

8 https://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/guidelines_for_students_-_reporting_sexual_harassment_or_assault.pdf.

9 Rodriguez-Rodriguez in Heras-González, 2020, https://www.researchgate.net/publication/343172946_A_Study_of_the_Protocols_for_Action_on_Sexual_Harassment_in_Public_Universities-Proposals_for_Improvement.

10 <https://www.universitiesaustralia.edu.au/wp-content/uploads/2019/05/UA-Guidelines-2.pdf>.

11 <https://md.calendar.utoronto.ca/sexual-harassment-complaints-involving-faculty-and-students-university-toronto-arising-independent>.

- napotke osebam, ki so priča dogajanju, in osebam, ki se jim žrtev zaupa,
- opredelitve pojmov neformalnega in formalnega ukrepanja,
- opredelitve pravic žrtve in prijavitelne osebe,
- seznam zunanjih organizacij, kjer si lahko žrtve različnih oblik nasilja poiščejo psihosocialno pomoč.

Kot je bilo že omenjeno, se je vodstvo fakultete dotlej ob konkretnih primerih suma pojava spolnega nadlegovanja v fakultetnih prostorih soočalo z ne dovolj opredeljenimi postopki in z odsotnostjo ustreznih mehanizmov, tako na fakulteti kot na univerzi. Kljub praviloma močni podpori vodstva in širokemu konsenzu v akademskem polju o sprejemanju novih rešitev na tem področju je bilo pri pripravi teh rešitev še vedno prisotno nekaj zadržanosti, ponekod pa celo odpor do eksplicitne obravnave primerov nasilja in nadlegovanja, predvsem kar zadeva morebitne lažne prijave in z njimi povezane zlorabe. Šlo je za pomisleke o smiselnosti prenatlačne ureditve področja, prekomernega govora o problemu in o nevarnosti nekritičnega postavljanja na stran prijavitelja oziroma prijaviteljice. Ti pomisleki so nekoliko upočasnili postopke sprejemanja novega pravilnika na UL, verjetno pa po svoje tudi pripomogli k poglobljeni predhodni razpravi in izdelavi dovolj natančnega in argumentiranega besedila.

Gotovo bodo ti pomisleki pri nekaterih vztrajali tudi v prihodnje, zlasti na ravni vsakodnevnih praks in odločanja v konkretnih primerih ter pri oblikovanju in spreminjanju institucionalne kulture, zato sta ključni nadaljnje sistematično načrtovanje na vseh ravneh ter aktivna udeležba vseh ključnih deležnikov v akademskem okolju, predvsem vodstva fakultete in univerze.

4. Sklepne misli

Verjamemo, da je bilo v zadnjih letih tako na ravni Filozofske fakultete kot Univerze v Ljubljani narejenih mnogo pomembnih korakov k informiranju in preprečevanju nadlegovanja, nasilja in trpinčenja v akademskem okolju, prav tako pa tudi k sistemiziranju in opredeljevanju ukrepov.

Eden izmed najpomembnejših korakov je vsekakor vzpostavitev instituta zaupnih oseb na ravni univerze in njenih 26 članic, saj sta s tem omogočeni ustrezno informiranje in zaščita vsem študentom in študentkam že na matični fakulteti. Prav tako velja omeniti hiter in pozitiven odziv drugih članic UL na strokovne smernice, ki smo jih pripravili na FF.

Vendar pa se delo tu ne zaključi, saj gre za področje, ki zahteva nenehno pozornost, preizpraševanje, predvsem pa preverjanje učinkovitosti že sprejetih ukrepov oziroma aktov. Tako na ravni univerze kot na ravni članic je treba nenehno spremljati pogostost prijav in potek reševanja posameznih primerov, na podlagi pridobljenih podatkov oblikovati ukrepe in jih vključevati v letna in samoevalvacijska poročila, skrbeti za informiranje zaposlenih in študentske populacije o institutu zaupnih oseb, o smernicah in možnostih sodelovanja z zunanjimi strokovnimi organizacijami ter zagotavljati ustrezna usposabljanja pooblaščenim osebam. Le tako lahko v akademskem prostoru sistematično prispevamo k demistifikaciji problema, k odpravi predsodkov ter zmanjšanju nerazumevanja in pomanjkanja podpore žrtvam. Akademsko okolje je specifično tudi po tem, da je treba vsakokrat znova novim generacijam študentov in študentk prenesti vse potrebne informacije in napotke, organizirati izobraževanja in delavnice ter jih periodično obveščati o možnostih, ki jih imajo na voljo v primeru nasilja, nadlegovanja ali trpinčenja. Le tako bodo preventivne dejavnosti učinkovito in dolgoročno prispevale k zmanjšanju in odpravi tovrstnih kršitev.

Literatura in viri

Antić Gaber, M. 2015. Strukturiranje slovenske družbe in spol kot strukturirana in strukturirajoča struktura. V: *Zahtevna razmerja: spol, strukturne ovire in priložnosti* (ur. Milica Antić Gaber in dr.). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, str. 7–20.

Bezljaj, M. 2020. Zaradi pasivnosti univerz se organizirajo študenti. *Delo*. 5. 12. 2020. Dostopno na naslovu: <https://www.delo.si/novice/slovenija/zaradi-pasivnosti-univerz-se-organizirajo-studenti/>, 15. 8. 2022.

Bizjak, T., Jagodic, N., Suhovršnik, M., Ugrin, S., Turk, U., in Antić Gaber, M. 2020. *Spolno nadlegovanje v akademskem prostoru. Pilotna raziskava o spolnem*

nadlegovanju med študentsko populacijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, poročilo o raziskavi, neobjavljeno.

Bondestam, F., in Lundqvist, M. 2020. Sexual harassment in higher education – a systematic review. *European Journal of Higher Education*, 10 (4): 397–419.

Bourdieu, P. 1994. *Language and Symbolic Power*. Oxford: Polity Press.

Bull, A., in Rye, R. 2018. Institutional responses to staff sexual misconduct in UK higher education. *The 1752 Group/University of Portsmouth*. Portsmouth, UK. Dostopno na naslovu: https://1752group.files.wordpress.com/2018/09/silencing-students_the-1752-group.pdf, 15. 8. 2022.

Connell, R. W. 2012. *Moškost*. Ljubljana: Založba Krtina.

FRA. 2014. *Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava*. Dostopno na naslovu: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf, 15. 8. 2022.

Godzisz, P., in Viggiani, G. 2019. *Awareness of Anti-LGBT Hate Crime in the European Union*. Varšava: Lambda Warsaw Association.

Guidelines for students: What to do if you have been sexually harassed or assaulted. University of Edinburgh. Dostopno na naslovu: https://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/guidelines_for_students_-_reporting_sexual_harassment_or_assault.pdf, 25. 9. 2022.

Guidelines for University responses to sexual assault and sexual harassment. Universities of Australia. Dostopno na naslovu: <https://www.universitiesaustralia.edu.au/wp-content/uploads/2019/05/UA-Guidelines-2.pdf>, 25. 9. 2022.

Jogan, M. 2007. Delo + družina: razvojno geslo za oba spola v znanosti? V: *Med javnim in zasebnim: ženske na trgu dela* (ur. Sedmak, M., in Medarić, Z.). Koper: Univerza na Primorskem, str. 131–153.

Johnson, P. A., Widnall, S. E., in Benya, F. F. 2018. *Sexual Harassment of Women: Climate, Culture, and Consequences in Academic Sciences, Engineering, and Medicine*. Washington: National Academies Press.

Koletnik, A. 2019. *Raziskava Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji. Raziskovalno poročilo*. Dostopno na naslovu: https://transakcija.si/wp-content/uploads/2019/11/Vsakdanje-življenje-transspolnih-oseb-v-Sloveniji-raziskovalno-poročilo-2019_compressed.pdf, 10. 8. 2022.

Kuhar, R., in Švab, A. 2019. Nasilje nad lezbijkami in geji v Sloveniji: primerjava podatkov iz raziskav 2003–2004 in 2014–2015. *Časopis za kritiko znanosti*, XL-VII, 275: 11–29.

List, K. 2013. Sexual violence and harassment against female students in Germany. V: *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 7, 2: 80–99.

Klein, L. B., in Martin, S. L. 2019. Sexual Harassment of College and University Students: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse*: 1–16.

Plesničar, M., in Ambrož, M. 2021. *O pravnem urejanju vprašanj zlorab spolnosti*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.

Pravilnik o ukrepih proti nasilju, nadlegovanju, trpinčenju. Dostopno na naslovu: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2013070915301829/, 30. 8. 2022.

Price, L. S. 2005. *Feminist frameworks: Building Theory on Violence Against Women*. Vancouver.

Sivertsen, B., in dr. 2019. Sexual harassment and assault among university students in Norway: A cross-sectional prevalence study. *BMJ*. Dostopno na naslovu: <https://bmjopen.bmj.com/content/bmjopen/9/6/e026993.full.pdf>, 8. 8. 2022.

Podreka, J., Antić Gaber, M., Pihler Ciglič, B., in Kenda, J. 2021. *Strokovne smernice za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja, trpinčenja in nasilja*. Ljubljana: FF UL. Dostopno na naslovu: https://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/documents/Smernice%20UL%20FF_proti%20nasilju_24.%2003.%202021.pdf, 28. 8. 2022.

Pomoč v stiski – Filozofska fakulteta UL. Dostopno na naslovu: <https://www.ff.uni-lj.si/fakulteta/pomoc-v-stiski>, 5. 9. 2022.

Rodriguez-Rodriguez, I., in Heras-González, P. 2020. A Study of the Protocols for Action on Sexual Harassment in Public Universities – Proposals for Improvement. Dostopno na naslovu: https://www.researchgate.net/publication/343172946_A_Study_of_the_Protocols_for_Action_on_Sexual_Harassment_in_Public_Universities-Proposals_for_Improvement, 25. 9. 2022.

Sexual Harassment Complaints involving Faculty and Students of the University of Toronto arising in Independent Research Institutions, Health Care Institutions and Teaching Agencies. University of Toronto. Dostopno na naslovu: <https://md.calendar.utoronto.ca/sexual-harassment-complaints-involving-faculty-and-students-university-toronto-arising-independent>, 25. 9. 2022.

T.,H. 2021. Poslanci pozvali k pravnim podlagam za preprečevanje spolnega nadlegovanja. MMC RTV SLO, 7.2.2021. Dostopno na naslovu: <https://www.rtvsi.si/slovenija/poslanci-pozvali-k-pravnim-podlagam-za-preprecevanje-spolnega-nadlegovanja/551218>, 16. 8. 2022.

Urbančič, V. 2021. Pravilnik Univerze v Ljubljani ni dal pravih rezultatov. *Delo*. 2. 2. 2021. Dostopno na naslovu: <https://www.delo.si/novice/slovenija/spolno/#>, 15. 8. 2022.

Zakon za urejanje položaja študentov (ZUPŠ-1). Dostopno na naslovu: <http://www.edusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/295149>, 30. 8. 2022.

Zakon o visokem šolstvu (ZviS). Dostopno na naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO172>, 30. 8. 2022.

Žist, D. 2021. Sum spolnega nasilja na ljubljanski Filozofski fakulteti: Postopki na fakulteti, na policiji ne. *VEČER*, 26.1.2021. Dostopno na naslovu: <https://www.vecer.com/slovenija/sum-spolnega-nasilja-na-ljubljanski-filozofski-fakulteti-postopki-na-fakulteti-na-policiji-ne-10233517>, 10. 8. 2022.